

**ПРОГРАМА ВСТУПНОГО ІСПИТУ ДЛЯ ІНОЗЕМЦІВ
«ТЕОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА»**

*для вступу на 3-й курс першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за
спеціальністю 293 «Міжнародне право» у 2022 році*

Вступний іспит з «теорії держави і права» є вступним випробуванням, спрямованим на демонстрацією вступником знань, умінь і навичок про природу і теорії походження держави, її функції, сутність, зміст, форми й функціонування права та основних галузей законодавства, систему судових та органів, що забезпечують правопорядок.

Мета іспиту – оцінювання комісією знань, умінь та навичок про природу, теорії походження та функції держави, сутність, зміст, форми й функціонування права, сферу регулювання суспільних відносин основних галузей законодавства, умінь щодо використання понятійно-категоріального апарату юриспруденції в подальшій професійній діяльності.

Результатом проведення вступного випробування має стати комплексна оцінка компетентностей вступника щодо:

- розуміння найбільш важливих закономірностей виникнення та тенденціями розвитку держави і права, їх структурно-функціональними характеристиками, сформулювати загальнотеоретичні уявлення про право;
- формування власних суджень та вміння використовувати юридичний понятійно-категоріальний апарат, необхідний для подальшого вивчення юридичних навчальних дисциплін та майбутньої професійної діяльності;
- можливості застосування практичних навичок інтерпретації і застосування основних положень нормативно-правових актів різних галузей національного законодавства та міжнародного права.

Завдання на фаховому вступному випробуванні «Основи правознавства» спрямовуються на перевірку:

- *знань* сутності і призначення держави, форм і функцій права, загальних засад правового регулювання галузевих суспільних відносин;
- *розуміння* структури системи права і системи законодавства, поняття правової системи та зв'язків між її основними елементами;
- *умінь* правильно тлумачити і застосовувати правові норми та принципи, сприяти реалізації прав людини і впровадженню вимог верховенства права у суспільну, передусім юридичну, практику.

1. Походження права

Форми організації влади і управління в первісній общині. Поняття, риси та мета нормативного регулювання в первісному суспільстві.

Чинники і загальні закономірності виникнення держави. Способи (шляхи) виникнення держави в різних країнах світу.

Чинники і загальні закономірності виникнення права.

Загальна характеристика основних концепцій (теорій) походження держави і концепцій (теорій) походження права.

2. Поняття держави

Класичний підхід до розуміння держави. Особливості державної влади. Поняття і ознаки держави. Моделі держав.

Поняття державного суверенітету. Ознаки суверенітету. Внутрішній і зовнішній суверенітет. Суверенітет і суверенні права. Народний суверенітет і національний суверенітет. Співвідношення державного, народного та національного суверенітету.

3. Функції держави

Поняття, ознаки та елементи форми держави. Поняття форми правління. Монархія та республіка як форми правління держави. Особливості парламентської, президентської та змішаної республіки.

Державний устрій: поняття та види. Унітарна і федеративна держави, їх особливості і види. Конфедерація, її відмінності від федерації.

Державний режим та його основні індикатори. Демократичний, авторитарний, тоталітарний державні режими. Міжнародні об'єднання держав.

4. Механізм держави і державний апарат

Механізм держави: поняття та структура. Поняття державного апарату, його характерні ознаки. Орган державної влади як елемент державного апарату. Компетенція органу державної влади. Класифікація органів державної влади.

Державна служба, поняття і види. Державний службовець і посадова особа державного апарату.

Поділ влади як основний принцип організації і діяльності державного апарату. Механізм стримувань та противаг. Загальна характеристика законодавчої, виконавчої та судової влади.

5. Поняття права

Походження терміна «право». Природне і позитивне право. Об'єктивне і суб'єктивне право. Основні підходи до праворозуміння. Школа природного права (юснатуралізм). Юридичний позитивізм. Основні тези класичного і сучасного позитивізму. Соціологічний напрям у правознавстві.

Ознаки права: нормативність, системність, універсальність, обов'язковість, формальна визначеність, забезпеченість державою та ін. Функції права, їх види. Основні напрями регулятивної й охоронної функцій права.

6. Джерела права

Підходи до розуміння джерела права. Первинні і вторинні, обов'язкові і переконливі джерела права. Основні види джерел права в сучасних правових системах.

Нормативно-правовий акт: поняття та характерні риси як джерела права. Система нормативно-правових актів. Правовий звичай як джерело права, способи його санкціонування.

Нормативно-правовий договір: поняття і ознаки. Міжнародні та

внутрішньодержавні нормативно-правові договори, їх особливості.

Судовий прецедент: поняття та структура. Види судових прецедентів. Концепція усталеної судової практики. Судова практика як джерело права в романо-германській правовій сім'ї. П

равова доктрина як джерело права. Вплив правової доктрини на нормотворчість і правозастосування.

7. Принципи права

Принципи права: поняття та ознаки. Класифікація принципів права. Справедливість, рівність, свобода і гуманізм як основоположні принципи права.

Загальні принципи права: поняття та особливості. Характеристика принципів правової визначеності, пропорційності, добросовісності й розумності.

Галузеві і міжгалузеві принципи права. Принципи підгалузей права і правових інститутів. Значення принципів права для правового регулювання.

8. Правове регулювання суспільних відносин

Правове регулювання суспільних відносин: поняття та особливості. Об'єкт, предмет правового регулювання. Межі правового регулювання. Стадії правового регулювання.

Механізм правового регулювання. Види правового регулювання. Нормативне й індивідуальне, централізоване і децентралізоване, субординаційне, координаційне та автономне правове регулювання. Поняття способів правового регулювання. Дозволяння, зобов'язування та заборона як основні способи правового регулювання.

Загальнодозволенний і спеціально-дозволенний типи правового регулювання, їх специфіка. Поняття методу правового регулювання. Імперативний та диспозитивний методи як основні методи правового регулювання, їх особливості.

9. Правосвідомість та правова культура

Правосвідомість: поняття і характерні риси. Функції правосвідомості. Види правосвідомості.

Індивідуальна, групова, масова та суспільна правосвідомість. Побутова, професійна та наукова правосвідомість. Правосвідомість і право: значення правосвідомості для нормотворчості, правореалізації та правозастосування. Деформація правосвідомості: поняття та види. Правовий нігілізм.

10. Норми права

Поняття норми права, її загальні та специфічні ознаки. Види норм права. Типові і спеціалізовані, регулятивні й охоронні, зобов'язальні, заборонні й уповноважувальні, імперативні і диспозитивні, абсолютно визначені та відносно визначені, загальні і спеціальні, матеріальні і процесуальні.

Структура норми права. Гіпотеза, диспозиція, санкція норми права: їх поняття та різновиди.

11. Система права

Поняття та риси системи права, чинники та засади її побудови. Структура системи права. Поділ права на публічне і приватне. Загальна характеристика публічного і приватного права. Поділ права матеріальне і процесуальне.

Галузь права: поняття та ознаки. Характеристика основних галузей права. Підгалузь права. Інститут права: поняття та види.

Міжнародне і національне право: основні концепції співвідношення. Статус норм міжнародного права в правовій системі України.

12. Нормативно-правові акти

Поняття нормативно-правового акта. Відмінності нормативно-правового акта від інших видів правових актів. Класифікація нормативно-правових актів.

Закон як нормативно-правовий акт вищої юридичної сили, його ознаки. Види законів. Конституція, конституційні та звичайні закони. Кодифіковані та поточні закони. Первинні і вторинні закони.

Кодекс як особливий вид законів. Види кодексів.

Підзаконні нормативно-правові акти: поняття і класифікація.

Вимоги до нормативно-правового акта як до офіційного письмового документа.

Дія нормативно-правового акта в часі та її показники: момент набуття чинності, напрям темпоральної дії, момент зупинення дії, момент припинення дії нормативно-правового акта. Дія нормативно-правових актів у просторі. Територіальний, естратегічний та екстериторіальний принципи дії нормативно-правових актів. Дія нормативно-правових актів за колом осіб. Принцип територіальної та персональної юрисдикції.

13. Нормотворчість

Поняття нормотворчості та її ознаки. Стадії створення нормативно-правових актів та їх особливості. Види нормотворчості.

Функції нормотворчості. Принципи нормотворчості, їх групи. Нормотворча техніка: поняття та ознаки. Елементи нормотворчої техніки. Основні засоби і правила нормотворчої техніки.

14. Систематизація нормативно-правових актів

Поняття систематизації нормативно-правових актів. Об'єкти та суб'єкти систематизації. Мета і принципи систематизації нормативно-правових актів.

Способи і види систематизації нормативно-правових актів. Облік законодавства: завдання, засоби і форми. Державні реєстри нормативно-правових актів. Інкорпорація законодавства.

Офіційна і неофіційна інкорпорація. Результати інкорпорації: збірники та зібрання законодавства.

Консолідація законодавства: поняття та ознаки. Кодифікація законодавства: поняття та ознаки. Методи кодифікації.

15. Правові відносини

Поняття та ознаки правових відносин, їх види. Склад правових відносин. Поняття суб'єктів правових відносин. Індивідуальні та колективні суб'єкти правових відносин. Держава як суб'єкт правовідносин. Правосуб'єктність: поняття та види. Структура правосуб'єктності.

Поняття об'єкта правових відносин. Природні об'єкти, речі, немайнові блага, результати дій і об'єкти права інтелектуальної власності як об'єкти правових відносин. Юридичний зміст правовідносин.

Суб'єктивне право: поняття та структура. Поняття та елементи юридичного обов'язку. Поняття і ознаки юридичного факту. Класифікація юридичних фактів.

16. Юридично значуща поведінка

Юридично значуща поведінка: поняття та ознаки. Види юридично значущої поведінки.

Правомірна поведінка: ознаки та склад. Види правомірної поведінки.

Правопорушення: поняття та ознаки. Склад правопорушення. Види правопорушень.

Особливості зловживання правом як виду юридично значущої поведінки. Правові наслідки зловживання правом. Об'єктивно неправомірне діяння та його правові наслідки.

17. Юридична відповідальність

Юридична відповідальність: поняття та ознаки.

Юридична, фактична та процесуальна підстави юридичної відповідальності.

Підстави, що виключають юридичну відповідальність. Види юридичної відповідальності.

Конституційна, кримінальна, адміністративна, цивільна, дисциплінарна, матеріальна юридична відповідальність.

18. Застосування норм права

Поняття реалізації норм права. Типи та форми реалізації правових норм. Застосування норм права: поняття та особливості.

Обставини, що обумовлюють необхідність застосування норм права. Принципи застосування норм права.

Стадії застосування норм права. Акти правозастосування, їх ознаки та відмінність від інших правових актів. Класифікація правозастосовних актів.

19. Тлумачення норм права

Поняття тлумачення правових актів. Об'єкт та предмет тлумачення. Стадії тлумачення правових актів. Статичний та динамічний підходи в теорії тлумачення права.

Способи тлумачення норм права. Основні правила граматичного, логічного, спеціально-юридичного, системного, історичного і теологічного способів тлумачення правових актів. Буквальне, поширене та обмежене тлумачення. Офіційне і неофіційне тлумачення правових актів.

20. Права людини

Поняття та ознаки прав людини. Генеза прав людини. Покоління прав людини. Види прав людини.

Права людини та права громадянина. Особисті (громадянські), політичні, соціальні, економічні, культурні права.

Негативні і позитивні права. Абсолютні та відносні права. Загальні та спеціальні права (права окремих груп).

Гарантії прав людини. Загальні та спеціальні (юридичні) гарантії прав людини. Національні та міжнародно-правові гарантії. Позадержавні гарантії прав людини. Зобов'язання держави у сфері прав людини. Доктрина негативних і позитивних зобов'язань держави.

21. Громадянське суспільство і держава

Формування концепції громадянського суспільства. Поняття та ознаки громадянського суспільства. Принципи і функції громадянського суспільства. Інституції громадянського суспільства. Структура громадянського суспільства.

Громадські об'єднання, релігійні, благодійні організації та професійні спілки як організації громадянського суспільства. Поняття та структура політичної системи суспільства. Держава та політичні партії в політичній системі суспільства.

22. Демократична держава

Поняття демократичної держави. Демократія як суспільна цінність. Принципи демократичної держави.

Форми та інститути демократії. Представницька і безпосередня форми здійснення народовладдя. Види інститутів демократії.

Демократія і самоврядування. Місцеве самоврядування.

23. Правова соціальна держава

Виникнення та розвиток концепції правової держави. Правова держава: поняття та ознаки. Виникнення та розвиток концепції соціальної держави, її співвідношення з концепцією правової держави. Ознаки соціальної держави.

Концепція верховенства права. Широке і вузьке розуміння принципу верховенства права. Необхідні елементи верховенства права. Верховенство права і законність.

24. Правова система суспільства

Правова система: поняття і основні риси. Структура правової системи. Види правових систем сучасності. Національні, квазінаціональні, субнаціональні і наднаціональні правові системи. Поняття правової сім'ї.

Основні правові сім'ї сучасності. Романо-германська правова сім'я, її особливості. Основні риси англо-американської правової сім'ї. Сім'я традиційного права. Релігійна правова сім'я. Особливості формування правової системи України. Місце правової системи України серед правових систем світу.